

ZMAPOVÁNÍ STAVU DĚTSKÝCH HŘIŠŤ S OHLEDEM NA BEZPEČNOST A PREVENCI DĚTSKÝCH ÚRAZŮ

SURVEY OF PLAYGROUNDS WITH REGARD TO SAFETY AND CHILD INJURY PREVENTION

Romana Kunclová¹, Magdalena Drábová², Alena Švancarová²

¹Centrum Kaňka, Tábor

²Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra klinických oborů

Summary

Playgrounds are not only suitable for spending the leisure time, but also greatly contribute to the proper physical, psychological and social development of children. For these reasons, the playgrounds should be sufficiently attractive, but also conform to safety and sanitary requirements. Still, almost 300,000 children are hospitalized in the Czech Republic every year and 9% of these hospitalizations are caused by an injury in the playground. The leading mechanism of injuries is fall from some equipment to playground surface, which is often made of inadequate material.

Requirements for playgrounds are based on current European directives, which are adapted to the situation in the Czech Republic. Since 1999, in connection with the validity of the technical standards ČSN 1176 (Czech Technical Standard no. 1176) and ČSN 1177, there is a gradual reconstruction of the playgrounds. The old equipment is replaced with new playground constructions. Unfortunately, it is not enough to create a safe environment. We need to make time to teach our children safe behaviour.

Main aim of this paper is to inform about research study which mapped the condition of playgrounds in a city with population of 35 000 with regard to safety and child injury prevention. A condition survey of 40 playgrounds based on 35 defined criteria was carried out as a part of a quantitative research. The conclusion of this study is very alarming, 77% of inspected playgrounds did not conform to safety requirements.

Key words: playground – children – safety – injury – prevention

Souhrn

Dětská hřiště neslouží pouze k využití volného času, ale zároveň velkou měrou přispívají k řádnému fyzickému, psychickému a sociálnímu vývoji dítěte. Z těchto důvodů by hřiště měla být dostatečně atraktivní, ale zároveň odpovídat bezpečnostním a hygienickým potřebám. Přesto je v České republice každoročně hospitalizováno 300 000 dětí, z toho 9 % z důvodu úrazu způsobeného právě na dětském hřišti. Nejčastěji se jedná o pády z vybavení na povrch, který je zhotoven z neadekvátního materiálu.

Požadavky na dětská hřiště vycházejí z platných evropských směrnic, které jsou v České republice transformovány. Od roku 1999, v souvislosti s platností technických norem ČSN 1176 a ČSN 1177, dochází k postupným rekonstrukcím dětských hřišť, kdy staré vybavení je nahrazováno novými herními prvky. Pouhé vytvoření bezpečného prostředí však nestačí. Měli bychom si udělat čas a naučit své děti bezpečnému chování.

Cílem příspěvku je informovat o výzkumném šetření, jehož cílem bylo s ohledem na bezpečnost a prevenci dětských úrazů zmapovat stav dětských hřišť ve městě s 35 tis. obyvateli.

Na základě stanovení 35 kritérií byla v rámci kvantitativního výzkumu provedena pasportizace 40 dětských hřišť. Na základě výzkumného šetření lze konstatovat, že dětská hřiště v 77 % neodpovídají potřebným bezpečným požadavkům.

Klíčová slova: dětské hřiště – dítě – bezpečnost – úraz – prevence

ÚVOD

V ČR utrpí úraz více než 300 000 dětí ročně. Přibližně 30 000 dětí je následkem úrazu hospitalizováno v nemocnici. Téměř 3 000 dětí zůstává po těžkém úrazu trvale postiženo. Více než 300 dětí následkem úrazu do 24 hodin umírá. Nejčastějšími místy výskytu úrazu jsou škola a domov. Nejzávažnějším zdravotním rizikem u dětí jsou úrazy, které jsou zároveň nejčastější příčinou jejich úmrtí. Méně viditelnými úrazy dětí jsou skutky fyzického a psychického týrání, způsobené dospělými osobami i vrstevníky (12, 21, 23).

Dětská hřiště jsou nejen místem odpočinku dětí, ale zároveň a především slouží k jejich správnému fyzickému, psychickému i sociálnímu vývoji. Proto je nezbytně nutné, aby jejich vybavení nejen uspokojovalo nároky dětí, ale aby zároveň neskrývalo žádná pro děti nepředvídatelná nebezpečí (13, 18, 19).

Co se týče nebezpečnosti samotného vybavení hřiště, nejčastějšími místy úrazu jsou šplhadla (53 %), dále pak houpačky (19 %) a skluzavky (17 %). Ve skupině dětí od 0–4 let jsou to šplhadla (40 %) následovaná skluzavkami (33 %). U dětí starších, tzn. 5–14 let, jsou to úrazy na šplhadlech (56 %) a na druhém místě figurují houpačky (24 %) (22).

Nejčastějším mechanismem úrazu je pád z vybavení hřiště na podkladový povrch, jeho podíl na celkové úrazovosti na hřištích je zhruba 70 %, mezi těžkými úrazy je to dokonce 90 %, většinou jsou to úrazy hlavy a fraktury. Na této skutečnosti se podílí zejména fakt, že převážná většina dětských hřišť má neadekvátní podkladový povrch, jako je asfalt, beton, udusaná hlína nebo trávník, který není schopen tlumit pád a zmírnit tak jeho následky. Jelikož mechanismus vzniku je do značné míry podobný u většiny úrazů, je možné je rozdělit do několika skupin podle následně určené diagnózy. Nejčastěji zmiňovanými diagnózami jsou fraktury (39 %), lacerace (22 %), kontuze (20 %), vykloubení či podvrtnutí (11 %) (2, 21).

Informovaností a znalostí psychosomatických vývojových specifíků lze předejít úrazům se závažnými, často smrtelnými následky. Kromě toho by měl mít každý rodič či osoba pečující o dítě na paměti, že základním a nejúčinnějším prvkem ochrany před úrazem je u dětí do věku nástupu školní docházky neustálý dohled. U starších dětí je to především důrazná a důsledná výchova, informovanost o rizicích a také pozitivní vzory chování (3, 4, 5, 20).

Legislativa týkající se dětských hřišť

Požadavky na dětská hřiště vycházejí z platných evropských směrnic, které jsou v České republice transformovány.

Bezpečnost a hygienická nezávadnost

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, v platném znění (novelizováno z. č. 490/2009), stanovuje technické požadavky na výrobky, které by mohly ve zvýšené míře ohrozit zdraví či bezpečnost osob (popřípadě jiný veřejný zájem) (1). S tímto zákonem souvisí nařízení vlády č. 173/1997 Sb., v platném znění, tedy č. 329/2002 Sb., kdy od 1. 12. 2002 musí být shoda herních prvků potvrzena certifikovanou autorizovanou osobou. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ukládá provozovateli dětských hřišť a sportovišť povinnost zajistit bezpečný provoz jím provozovaných zařízení. V případě, že zařízení, na kterém byl způsoben úraz, nesplňuje předepsané normy, nastává trestní odpovědnost dle z. č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník) (15). Hygienické požadavky upravuje zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Zde je důležitý hlavně § 13, kde se uvádí: „... provozovatel venkovní hrací plochy (plocha pro hry a sport dětí a mladistvých, která byla k tomuto účelu kolaudována) je povinen zajistit, aby písek užívaný ke hrám dětí v pískovištích nebyl mikrobiálně, chemicky a parazitárně znečištěn nad hygienické limity“. Prováděcím předpisem je vyhláška

č. 135/2004 Sb. (novelizována vyhláškou č. 292/2006), která stanovuje požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch (1).

Vybavení dětských hřišť

Základní požadavky na zařízení a povrch dětských hřišť stanovují normy ČSN EN 1176 a ČSN EN 1177 (Česká technická norma je verzí evropské normy), které jsou závazné pro všechny členy CEN (Evropský výbor pro normalizaci). Poslední aktualizace norem byla realizována v roce 2009 (15). Normy obsahují technické specifikace a další kritéria pro materiály, výrobky, postupy a služby tak, aby vyhovovaly danému účelu. V případě dětských hřišť jsou kvalifikovaným doporučením podchycujícím předvídatelná rizika a přispívajícím ke zvýšení bezpečnosti prostor určených ke hře dětí (8, 9).

Kontrola dětských hřišť

Současná legislativa neupravuje kontrolu provozování na dětských hřištích, sportovištích, tělocvičnách či ve sportovních zařízeních. Požadavky na provozovatele jsou kladeny pouze prostřednictvím NEZÁVAZNÝCH technických norem ČSN EN a Metodickými doporučeními Státního zdravotního ústavu č. j. CHŘP 35-112/07-10 a dále MŠMT č. j. 24 199/2007-50 (12). Nezávislé certifikované osoby v tomto oboru tyto odborné kontroly provádějí, ale pouze na provozovateli záleží, zda si odbornou kontrolu na technický stav i soulad s požadavky ČSN EN objedná, anebo ponechá zařízení pro děti a mládež v provozu bez kontroly (8, 9, 15, 17).

Cílem příspěvku bylo zmapovat stav dětských hřišť ve městě, kde bydlí okolo 35 tis. obyvatel, s ohledem na bezpečnost a prevenci dětských úrazů. Byla vyslovena hypotéza, že dětská hřiště ve městě s 35 tis. obyvateli jsou „bezpečná“.

METODIKA A MATERIÁL

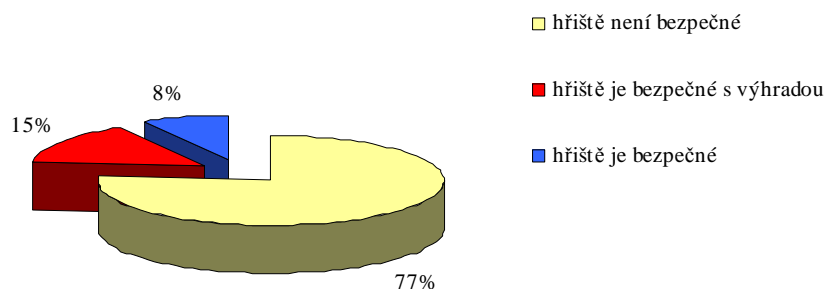
Základní soubor analyzovaných dětských hřišť tvořila všechna dětská hřiště na území města s 35 tis. obyvateli, zřizovaná příslušným městským úřadem a spravovaná odborem životního prostředí. V rámci kvantitativního výzkumu byla provedena pasportizace celkem 40 dětských hřišť, zaměřená na jejich bezpečnost.

Informace o aktuálně probíhající rekonstrukci, celkovém počtu hřišť a přesné poloze daných hřišť byly získány od pracovnice městského úřadu, odboru životního prostředí.

Sběru dat o bezpečnosti dětských hřišť přímo v terénu předcházela příprava formulářů „Záznam o kontrole dětského hřiště“ pro zapisování zjištěných skutečností (Příloha 1). Při tvorbě formuláře „záznamu“ jsem vycházela z platných norem ČSN EN 1176 a ČSN EN 1177, které se týkají zařízení a povrchů dětských hřišť. Celý formulář obsahoval 35 otázek týkajících se bezpečnosti a hygieny. Z toho 29 se týkalo bezpečnosti a prevence úrazů a bylo zásadních pro hodnocení bezpečnosti hřiště a 6 otázek se týkalo čistoty a informovanosti veřejnosti. Splnění všech 35 kritérií týkajících se bezpečnosti bylo podmínkou pro výsledek, že „hřiště je bezpečné“. Pokud nebylo splněno některé z 6 kritérií týkajících se hygieny, je hřiště „bezpečné s výhradou“. Pokud hřiště nesplňovalo některou z 29 podmínek – ve vztahu k bezpečnosti zásadních – je výsledek hodnocení „hřiště není bezpečné“. Mapování bezpečnosti dětských hřišť bylo realizováno přímo v terénu v časovém horizontu 5 dnů (8, 9, 10).

VÝSLEDKY

Následující graf a tabulka znázorňují procentuální vyjádření bezpečnosti dětských hřišť podle stanovených kritérií ve městě s 35 tis. obyvateli.

Graf 1 Bezpečnost dětských hřišť (N 40)

Tab. 1 Vyjádření k bezpečnosti dětských hřišť ve městě s 35 tis. obyvateli (N 40)

	Počet dětských hřišť	Počet dětských hřišť (%)
Hřiště je bezpečné	3	8
Hřiště je bezpečné s výhradou	6	15
a) není oplocené	4	10
b) není oplocené a chybí odpadkové koše	1	2,5
c) chybí označení informační tabulkou	1	2,5
Hřiště není bezpečné		77
1. Oploceno NENÍ a	16	40
a) povrch není v dostatečné vrstvě	6	15
b) sousedí s rychlostní komunikací	5	12,5
c) není odvodněné	5	12,5
d) chybí označení inf. tabulkou a koše	2	5
2. Oploceno ANO, ale	13	32,5
a) chybí bezpečnostní prvky	2	5
b) neodpovídá výška nebo šíře jednotlivých prvků	3	7,5
c) není odvodněné	3	7,5
d) poškozené vybavení	5	12,5

DISKUSE

Úraz není „nehoda“, nejedná se o náhodný, nevyhnutelný jev. Úrazu se lze bránit – jeho vzniku lze předejít prevencí. Abychom se mohli úrazu bránit, musíme znát nebezpečí a rizika, která mohou úraz způsobit, a podle nich přizpůsobit své chování tak, aby bylo co nejbezpečnější (3, 6).

Po provedené kontrole lze konstatovat, že podle kritérií, která jsem stanovila dle platných norem, většina dětských hřišť neodpovídá z hlediska bezpečnosti. Po stránce technického provedení herních prvků je vše v pořádku, zejména u zařízení, která jsou označena informacemi přímo od výrobce, např. Tomovy parky nebo Bobr. Problémy jsou s ochranným povrchem, se zachováním potřebné hloubky ochranné vrstvy, tak aby mohlo být zabráněno úrazu při pádu. Dále jsou některá hřiště nedostatečně odvodněna. Pokud je na hřišti bláto nebo louže v okolí herních prvků, hrozí uklouznutí a zranění různých částí těla. U významné části hřišť, která jsou podle mého hodnocení bezpečná s výhradou, se výhrada týká oplocení dětského hřiště. Je zde podíl hřišť, která mají přirozené oplocení díky svému umístění, např. ve vnitrobloku bytových domů, a část hřišť, která oplocení nemají, ale vzhledem k umístění by bylo vhodné.

Městský úřad příslušného města, který je provozovatelem vybraného souboru dětských hřišť, udělal velmi mnoho pro zlepšení jejich technického a hygienického stavu. Na území města jsou hřiště, která nabízejí mnoho zajímavých, nápaditě řešených herních prvků. Podle informací, které jsem získala při konzultaci s pracovníci městského úřadu, probíhá optimalizace dětských hřišť velmi intenzivně. Více než polovina rekonstrukcí proběhla v posledních dvou letech. Jsou mezi nimi hřiště, která se mohou opravdu chlubit variabilitou, vzhledem i kvalitním technickým provedením. Rekonstrukce dětských hřišť je finančně velice nákladnou záležitostí. Další náklady s sebou nese jejich údržba a opravy.

Z celkového počtu 40 hřišť vykazuje 8 z nich známky poškození herních prvků. Podle mého názoru lze tento stav hodnotit jako uspokojivý. Myslím, že v rámci svých možností řeší provozovatel tyto situace pružně. Vzhledem k tomu, že všechna hřiště jsou veřejně

přístupná, nelze očekávat, že budou zcela bez závad, byť by to byl z hlediska prevence úrazů ideální stav. Nejčastější závady, které jsem na hřištích našla, byly způsobeny vandaly. Na jednom dětském hřišti, kde je velká lanová sestava, chyběl např. spojovací šroub s matkou. Člověk, který si odnesl tento spojovací materiál, musel přijít na hřiště předem vybaven příslušným speciálním klíčem. Lanová sestava byla narušena tak, že spodní záchytná síť částečně ležela na zemi, čímž přestala plnit svoji funkci.

Z výsledků zmapování stavu dětských hřišť vyplývá, že část hřišť má hodnocení „hřiště je bezpečné s výhradou“ zejména kvůli oplocení. Zde je třeba rozlišit potřebnost oplocení vzhledem k poloze hřiště. Některá sousedí s rychlostní komunikací s nízkou hustotou provozu motorových vozidel – zejména ta hřiště, která jsou v příměstských částech. Přestože provoz na těchto komunikacích není hustý, oplocení v místech mezi silnicí a hřištěm může zabránit dítěti ve střetu s dopravním prostředkem. Děti jsou impulzivní a ve chvíli, kdy jsou zabráněny do hry, nedokáží předvídat podobné situace.

Hořín v publikaci Dětské úrazy a možnosti jejich prevence píše: „...obecně lze konstatovat, že základní příčiny dopravních nehod nelze hledat v neznalosti pravidel provozu na pozemních komunikacích, ale jejich nerespektováním, které je dané jak fyzickým, tak i mentálním vývojem dítěte, které si nezdědka neuvědomuje následky svého chování...“ (14).

Dále uvádí: „...mezi nejčastější příčiny nehod v silničním provozu dětí patří zejména: náhlé vběhnutí do vozovky, špatný odhad rychlosti a vzdálenosti vozidla dítětem, hra dětí na vozovce nebo v její blízkosti – následování míče apod.“ (14).

Řada hřišť ze zkoumaného souboru má oplocené pískoviště. Zcela oplocených je 11 hřišť, z toho 3 mají hodnocení „hřiště je bezpečné“.

Podle jejich názoru je oplocení jedním z kritérií k hodnocení hřiště jako bezpečného. Z výsledků zmapování stavu dětských hřišť je zřejmé, že je řada hřišť, která jsou hodnocena jako „hřiště je bezpečné s výhradou“, část hřišť z výzkumného souboru má jako výhradu proti bezpečnosti pouze chybějící oplocení.

V bezpečí smysluplně strávit volný čas nějakou aktivitou – to dítěti v nejbližším okolí bydliště umožní dobré dětské hřiště. Správně navržené, postavené vybavené dětské hřiště by mělo splňovat řadu základních požadavků. Patří mezi ně funkčnost, bezpečnost, design, kvalita provedení, ohled na životní prostředí, respektování věku dítěte, správné technické řešení a zasazení do zeleně (3, 4, 24).

Z výsledků zmapování dětských hřišť v městě s 35 tis. obyvateli vyplývá, že problémem je nedostatečný povrch pod herními prvky a v jejich pádových oblastech. Volba typu povrchu a dostatečná výška vrstvy povrchu může zabránit úrazu při pádu.

Povrch je plocha hřiště, od které začíná použití zařízení a která zahrnuje alespoň nárazovou plochu. Nárazová plocha je plocha, na kterou může uživatel narazit po tom, co padal pádovým prostorem (10).

Z povrchových materiálů, které tlumí nárazy, je na dětských hřištích nejčastěji používán šterk nebo písek. Dále se k tomuto účelu využívá např. kůra nebo syntetické materiály, pryžové přířezy apod. Tráva je dobrý podklad dětského hřiště, ovšem ne v pádových oblastech pod zařízením hřiště, které má výšku volného pádu větší než 60 cm. Je-li použito volného drobného materiálu, musí tento být nanesen v tloušťce, která je o 20 cm větší než tloušťka vrstvy zjištěná laboratorní zkouškou jako potřebná pro dosažení požadované zkoušky kritickým pádem (10).

V případě použití šterku jako povrchového materiálu by měla být vrstva alespoň 20 cm silná. Pokud jsou na hřišti herní prvky, které dosahují výšky do 3 m, vrstva povrchu by měla být 30 cm silná. Vyskytují-li se na hřišti i vyšší herní prvky, např. lezecké stěny, lanové dráhy, je potřeba přizpůsobit vrstvu povrchu a volit vhodný typ povrchového materiálu (10).

Celkem 17 hřišť ze zkoumaného souboru nemá dostatečnou vrstvu povrchu, tak aby tlumila náraz. Dle mého názoru je to jedna ze stěžejních podmínek k hodnocení hřiště z hlediska bezpečnosti. Myslím, že je to chyba napravitelná, možná finančně nákladná pro městský rozpočet.

Stejného výsledku, tedy v 17 případech, jako nevyhovující dosáhla hřiště z hlediska odvodnění. Pokud se na hřišti a zejména

v blízkosti herních prvků, jako je např. kolotoč, nachází bláto a louže, hrozí nebezpečí uklouznutí a zranění se nárazem na plochu kolotoče nebo jeho madla.

Myslím, že povrch kolem kolotoče, pérových houpaček a podobných herních prvků by měl být uzpůsoben tak, aby z něj voda především stékala. Ano, může se vyskytnout námitka, že používáním kolotoče děti povrch sešlapou a loužím se tak nedá zabránit. Můžeme vybírat z řady dalších materiálů, např. syntetických, jsou však finančně náročnější. A ocitáme se v začarovaném kruhu potřeb a finančních prostředků potřebných k jejich zajištění. Oceňuji úsilí všech, kteří se tomuto úkolu věnují a zasadili se o jeho realizaci. Celá obnova dětských hřišť stojí mnoho peněz. Bylo by dobré zajistit jejich údržbu tak, aby byla zároveň čistá a bezpečná.

Většina dětských hřišť je vybavena koši na odpadky, které jsou pravidelně vysypávány. V době, kdy jsem navštěvovala dětská hřiště, k mé velké radosti jsem nenašla ani zvířecí exkrementy. Víím, že občas se tam najdou, ale po této zkušenosti jsem přesvědčená, že jsou to spíš výjimky.

Většina hřišť byla označena informační tabulkou, kde se uvádí, pro jaký věk dětí je hřiště určeno, nejčastěji je to věk 5–12 let, v ojedinělých případech 6–10 let. Dále je tam uvedeno, že děti mladší výše uvedeného věku musí mít při návštěvě dětského hřiště doprovod dospělé osoby. Další informace se týkají: označení provozovatele dětského hřiště, telefonního čísla, na které se může volat, pokud chceme nahlásit závady. Nakonec jsou uvedena důležitá telefonní čísla na záchranku, hasiče či městskou policii. Vedle těchto obecných informací bývá ještě instalována tabulka, která označuje zákaz vstupu zvířatům, zejména psům.

V průběhu zmapování dětských hřišť jsem si kladla otázku, jak má vypadat hřiště, které je skutečně bezpečné. Po všech úvahách si myslím, že je třeba podívat se na bezpečnost z několika úhlů pohledu. Na jedné straně je technické zpracování, které začíná u projektové dokumentace. To znamená: umístění hřiště, rozložení hracích prvků, povrch hřiště, celkové vybavení a montáž vycházející z platných standardů. Na druhé straně je přístup veřejnosti a zejména rodičů dětí jako uživatelů dětských

hřišť. My dospělí jistě můžeme vytvořit pro děti bezpečné prostředí, ale zároveň je naším úkolem naučit děti bezpečnému chování, ukázat dětem, kde na ně číhá nebezpečí zranění. Rodiče vedou své děti od prvních krůčků, měli by své dítě provádět i pohybem na hřišti, vysvětlovat a názorně ukazovat, jak si mohou děti na hřišti hrát, tak aby se nezranily. Dětské hřiště je pro spoustu dětí prostorem, kde začínají navazovat první sociální kontakty se svými vrstevníky. Děti se učí dělit se s kamarády o hračky na písku, učí se trpělivosti, když musí počkat, než se uvolní houpačka, kde se houpe někdo jiný, naučí se, že když leze po žebříku na plošinu skluzavky, nemá spěchat, aby se nezranilo, také se nemá strkat, aby nezranilo kamaráda. Tyto zkušenosti vedou dítě k předvídání a ohleduplnosti, což jsou cenné základy pro jeho budoucí život. Gálová ve své knize uvádí: „Na hřišti, které je určeno dětem různého věku, je třeba sledovat, které náradí dítě volí. Pouštějte je pouze na zařízení, která odpovídají jeho věku; pozor dejte také na úrazy způsobené ostatními dětmi – malé dítě nemá zkušenost ani odhad, vy musíte vědět, kde je například bezpečná vzdálenost vašeho dítěte od houpačičího se kamaráda. Nepodceňujte rychlost okamžiku. Svě dítě nespouštějte z očí, ani když sedíte například na lavičce hned vedle pískoviště. Často hřiště navštěvují maminky, a to je pro vás, zvláště jste-li už delší dobu na mateřské dovolené, příležitost popovídat si, vyměnit zkušenosti. Žádná ‚novinka‘ však nestojí za úraz vašeho dítěte (odřený loket je tou lepší variantou) – nenechte nikdy svoji pozornost odvést natolik, abyste ztratili přehled o činnosti svého dítěte...“ (11).

Záměrně jsem vybrala tento úryvek z knihy, protože na dětském hřišti je málokdy vidět maminka, která poučuje své dítě při hraní na prolézačce, houpačce či klouzačce. Častěji maminky „řídí“ své děti na dálku. Z lavičky pokřikují na děti, aby tamhle nelezly a tohle nedělaly... Dítě zabrané do hry není schopno reagovat na takové pokyny a nechce reagovat, jsou-li pokyny většinou negativistické. Dětem je potřeba verbálně vysvětlovat, ale zároveň provést dítě pohybem na konkrétní houpačce, klouzačce apod. Pro dítě je to neocenitelná osobní zkušenost, kterou si vštípí a nadále bude rozvíjet a upevňovat. Čím dříve si takové návyky dítě

osvojí, tím účinnější je tato prevence do budoucna.

Podle výkazů o činnosti ambulantních zdravotnických zařízení v oboru chirurgie bylo v roce 2006 ošetřeno pro úraz na těchto odděleních (vč. oboru neurochirurgie, plastická chirurgie, kardiochirurgie, traumatologie, ortopedie, cévní chirurgie, léčba popálenin, hrudní chirurgie, dětská chirurgie a korektivní dermatologie) celkem 445 tis. úrazů dětí ve věku 0–14 let. Ve srovnání s rokem předchozím tak byl zaznamenán pokles o téměř 4 000 případů. Zlomeniny se na celkovém počtu úrazů podílely 27,5 % a jejich počet se ve srovnání s rokem předchozím zvýšil o zhruba 2 000 případů (téměř 2 %). Z hlediska typu úrazu (pomineme-li kategorii ostatní) se nejčastěji vyskytovaly úrazy sportovní, jejichž počet se v roce 2006 výrazně snížil o více než 7 tis. případů (tj. pokles o 5 %), počet školních úrazů i úrazů v dopravě mírně poklesl. Poklesl i počet úrazů pod vlivem alkoholu a drog. Nejčastější příčinou hospitalizace pro poranění byly v roce 2006 pády (53 % všech případů hospitalizace), následovaly dopravní nehody (13,6 %) a vystavení mechanickým silám. Zde je možné zaznamenat rozdíly z hlediska jednotlivých věkových kategorií, kdy u novorozenců pády jasně dominovaly s 64 %, vysoký zde byl podíl hospitalizací v důsledku vystavení elektrickému proudu, ozáření, horku apod. (16).

Dá se namítnout, že jsou situace náhlé, zkratovité jednání, nešťastná náhoda. Ano, zejména při kolektivních hrách a sportu se jim nemusíme vyhnout. To ovšem nic nemění na tom, že správná výchova může být první cestou ke snížení počtu úrazů dětí, varováním do dalšího života. Co děti v nejtětlejším věku naučíme, úsilí, které do takové výchovy vložíme, si ponese v sobě dál, a až jednou budou samy maminkami a tatínky, podobně povedou své děti.

Na základě splnění cíle výsledků zmapování stavu dětských hřišť ve městě s 35 tis. obyvateli lze konstatovat, že hypotéza nebyla potvrzena. Dětská hřiště ve městě s 35 tis. obyvateli nejsou bezpečná.

ZÁVĚR

Můžeme pro dítě vytvořit bezpečné prostředí a také ho naučit bezpečnému chování. Musíme to udělat včas, vychovávat své děti k ochraně

zdraví od nejujtějšího věku. Ukázat jim, kde hrozí nebezpečí, vysvětlovat situace a varovat před nebezpečím. Prevence úrazů dětí je jednou z hlavních priorit Světové zdravotnické organizace. Nejzávažnějším zdravotním rizikem u dětí jsou úrazy. Potěšitelné je, že prevence dětských úrazů si postupně vydobyla přední pozice v politických programech některých evropských států. U dětí zůstává bezpečné prostředí nejujtinnější ochranou před úrazem. Děti nad pět let se nejčastěji zraní na hřišti, při sportu a ve škole. Bezpečné hřiště, sportovní vybavení a dozor napomáhají účinně prevenci úrazů.

Myslíme si, že je potřeba věnovat dětským hřištům důslednou pozornost. Myslíme tím pravidelné kontroly, údržbu ale i doplňování povrchových materiálů, které mohou úrazu zabránit. Poúrazové stavy a následky úrazů jsou pro dítě traumatizující záležitostí. Pokud je v našich silách a schopnostech předcházet úrazům, věnujme tomu náležitou pozornost.

LITERATURA

1. Antořová, L., Pařiaková, T.: Dětská hřiště – bezpečnostní a hygienické předpisy. Dětská hřiště. [Online] [Citace: 10. 02 2008.] http://www.itczlin.cz/editor/files/prilohy/poza_detska_hrسته.ppt.
2. Centrum epidemiologie a prevence dětských úrazů. Historie a charakteristiky bezpečné komunity. Centrum úrazové prevence. [Online] Ústav veřejného lékařství a preventivní medicíny. [Citace: 15. 03 2008.] <http://www.cup.cz/sobory/BKobsah.htm>.
3. Čapková, M. et al.: Venku číhá džungle aneb jak se chránit před úrazy. České Budějovice: ZSF JU, 2006. ISBN 80-7040-905-3.
4. Čapková, M., Toráčová, L., Velemínský, M.: Prevence úrazů dětí od narození do předškolního věku. České Budějovice: ZSF JU, 2006. ISBN 80-7040-912-6.
5. Čapková, M., Toráčová, L., Velemínský, M.: Prevence úrazů u vybraných skupin obyvatelstva, 1. vydání, Praha: Triton, 2008, 98 s.
6. Čapková, M., Toráčová, L.: Go proti úrazům! České Budějovice: ZSF JU, 2006. ISBN 80-7040-912-6.
7. Čapková, M.: Prevence úrazů. In: Velemínský M., Studenovský P.: Rukověť pro poskytovatele a zadavatele sociálních služeb v oblasti problematiky dětí a mládeže. České Budějovice: ZSF JU, 2008. ISBN 978-80-7394-064-5.
8. ČSN EN 1176-1, (94 0515). Zařízení dětských hřišť – Část 1: Všeobecné bezpečnostní požadavky a zkušební metody, 2000.
9. ČSN EN 1176-7, (94 0515). Zařízení dětských hřišť – Část 7: Pokyny pro zřizování, kontrolu, údržbu a provoz, 1998.
10. ČSN EN 1177, (94 0516). Povrch hřiště tlumící náraz – Bezpečnostní požadavky a zkušební metody, 1998.
11. Gálová, R.: Bezpečný domov pro dítě. Brno: ERA group spol. s r. o., 2007, s. 98–100. ISBN 978-80-7366-096-3.
12. Grivna, M. et al.: Dětské úrazy a možnosti jejich prevence. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003. ISBN 80-239-2063-4.
13. Grivna, M.: Metodika prevence úrazů na komunitní úrovni. Praha: 2. lékařská fakulta UK, 1999. ISBN 80-238-4154-8.
14. Hořín, J.: Nehody dětí v provozu na pozemních komunikacích. In: Grivna, M. et al.: Dětské úrazy a možnosti jejich prevence. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003, s. 39–48. ISBN 80-239-2063-4.
15. Houžvičková, Z., Antoř, J.: Bezpečná dětská hřiště, základní informace pro provozovatele dětských hřišť dle platných ČSN EN 1176. Praha: Nechanický, O. (Grafická úprava a sazba), 2009. 20 s. (brož.)
16. Kasalová, Š.: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. ÚZIS ČR. [Online] [Citace: 25. 04 2008.] http://www.uzis.cz/download_file.php?file=3386.
17. Kontrola dětských hřišť – Co možná nevíte. Kontrola dětských hřišť. [Online] [Citace: 02. 10 2007.] http://www.kontrolahrist.cz/co_mozna_nevite.html.
18. Kroměříž – zdravé město. Kroměříž - zdravé město. [Online] [Citace: 16. 02 2008.] <http://www.mesto-kromeriz.cz/zdrave-mesto/pz/BK-%20akni%20plan%20Jarm%2006.doc>.
19. Lavičková, M.: Bezpečná komunita Třeboň. In: Prevence úrazů, otrav a násilí, 2005, roč.I, č. 2, s. 86–87.
20. Marádová, E.: Škola a ochrana před úrazy. In: Grivna, M. et al.: Dětské úrazy a možnosti jejich prevence. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003, s. 59. ISBN 80-239-2063-4.
21. Nencka, P.: Bezpečná komunita. In: Grivna, M. et al.: Dětské úrazy a možnosti jejich prevence. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003, s. 126–129. ISBN 80-239-2063-4.
22. Nencka, P.: Dětský úraz na hřišti. In: Grivna, M. et al.: Dětské úrazy a jejich prevence. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003, s. 123–125. ISBN 80-239-2063-4.
23. Velemínský, M. et al.: Vybrané kapitoly z pediatrie. České Budějovice: ZSF JU, 2003, s. 69–71. ISBN 80-7040-643-7.
24. Velemínský, M.: 3 × 333 otázek pro dětského lékaře. Praha: Triton, 2002, s. 174–175. ISBN 80-7254-290-7.

* Článek byl vypracován v rámci projektu GAJU 071/2010/S s názvem „Prevence úrazů a násilí v dětském věku“

* Příloha na další straně

Romana Kunclová et al.
kunclova@kanka.info

PŘÍLOHA 1

Výsledky zmapování stavu dětských hřišť ve městě s 35 tis. obyvateli dle stanovených kritérií týkajících se bezpečnosti, čistoty a informovanosti veřejnosti (40 dětských hřišť)

Pádové oblasti	Splňuje		Nesplňuje	
Pádové oblasti jsou místa pod a kolem vybavení hřiště, na které může dítě upadnout. Zaznamenat dostatečnou vzdálenost od ostatních komponentů a hloubku ochranného povrchu, pokud je menší než 20 cm	23	(57,5 %)	17	(42,5 %)
Pádová oblast pro šplhadla a skluzavky (min. 150 cm od vybavení ve všech směrech):	38	(95,0 %)	2	(5,0 %)
Pádová oblast pro houpačky (min. 180 cm do všech směrů od nosné konstrukce):	36	(90,0 %)	4	(10,0 %)
Zasahuje minimálně 225 cm vepředu a vzadu ve směru užívání houpačky?	38	(95,0 %)	2	(5,0 %)
Nátěr jeví známky koroze, odlupování či jiného poškození:	30	(75,0 %)	10	(25,0 %)
Výška nejvyššího šplhadla, plošiny (v cm):	38	(95,0%)	2	(5,0 %)
Výška nejvyššího místa skluzavky (v cm):	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)
Je houpačka vyšší než 240 cm?	39	(97,5 %)	1	(2,5 %)
Je zařízení vyšší než 3 m?	33	(82,5 %)	7	(17,5 %)
Houpačky				
Jsou sedátka houpaček vyrobena z tvrdých materiálů (dřevo, kov)?	39	(97,5 %)	1	(2,5 %)
Jsou sedátka pro batolata umístěna na stejné houpačce jako sedátka pro ostatní?	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)
Je některá část houpačky připojena k ostatnímu vybavení hřiště a houpačka není vzdálena minimálně 75 cm?	39	(97,5 %)	1	(2,5 %)
Je vzdálenost mezi sousedícími houpačkami minimálně 70 cm?	37	(92,5 %)	3	(7,5 %)
Je vzdálenost mezi sedátky houpačky minimálně 75 cm?	37	(92,5 %)	3	(7,5 %)
Místa nebezpečí zachycení hlavy				
Nachází se na hřišti vybavení s otvory v rozmezí 13–23 cm?	40	(100,0%)	0	(0,0%)
Riziková místa k zachycení oděvu				
Vyskytují se na vybavení hřiště místa, která by mohla být riziková pro zachycení oděvu dětí a vést k jejich uškrcení?	34	(85,0 %)	6	(15,0 %)
Nebezpečné vybavení				
Vícmístné než dvoumístné zavěšené houpačky	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)
Provazové či řetězové prolézačky bez pevného ukotvení	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)

Houpací cvičební kruhy	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)
Provazové houpačky	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)
Šplhací lana	40	(100,0 %)	0	(0,0 %)
Poškození vybavení dětského hřiště				
Vybavení hřiště je poškozeno (kolotoč nefunkční, skluzavka má poškozenou skluznou plochu, prasklé nebo chybějící části dřevěných podlah plošin apod.)	32	(80,0 %)	8	(20,0 %)
Odvodnění plochy dětského hřiště				
Celá oblast hřiště je odvodněná, zejména vysoce užívané plochy v okolí skluzavek, houpaček a kolotočů	23	(57,5 %)	17	(42,5 %)
Provedení				
Spojovací prvky jsou zapuštěny nebo opatřeny kryty	34	(85,0 %)	6	(15,0 %)
Použité dřevo je náchylné k tvorbě třísek	31	(77,5 %)	9	(22,5 %)
Vyskytují se na zařízení ostré hrany, hroty, vyčnívající hřebíky apod.	35	(87,5 %)	5	(12,5 %)
Základy hřiště				
Betonové základy hřiště se nacházejí min. 20 cm pod ochranným povrchem hřiště	35	(87,5 %)	5	(12,5 %)
Dřevěné komponenty v kontaktu se zemí jsou poškozeny	37	(92,5 %)	3	(7,5 %)
Čistota hřiště				
Hřiště je uklizeno, nenachází se na něm žádné odpadky	32	(80,0 %)	8	(20,0 %)
Chybí koše na odpadky	32	(80,0 %)	8	(20,0 %)
Koše na odpadky jsou přeplněné	39	(97,5 %)	1	(2,5 %)
Hřiště je oploceno	11	(27,5 %)	29	(72,5 %)
Hřiště sousedí s rychlostní komunikací	33	(82,5 %)	7	(17,5 %)
Hřiště je označeno informační tabulí s doporučením pro návštěvníky a informací o zákazu vstupu zvířat, zejména psů	28	(70,0 %)	12	(30,0 %)